

XUẤT KHẨU RAU QUẢ: TĂNG TRƯỞNG ẨM TƯỢNG NHƯNG VẪN RỦI RO

vực nóng như trí tuệ nhân tạo, công nghệ bán dẫn, chuyển đổi năng lượng....

Rau quả tiếp tục là điểm sáng của xuất khẩu Việt Nam

Trong gam màu tương đối âm đạm của bức tranh xuất khẩu năm 2023, xuất khẩu rau quả trở thành một trong những điểm sáng nổi bật với thành tích xuất khẩu ấn tượng 5,6 tỷ USD, tăng 66,7% so với cùng kỳ năm trước (Tổng cục Hải quan, 2023). Trong đó, xuất khẩu sang Trung Quốc – thị trường tiêu thụ rau quả lớn nhất của Việt Nam có mức tăng trưởng ngoạn mục 138,7%, đạt 3,64 tỷ USD và chiếm đến 65% tổng xuất khẩu rau quả của cả nước.

Kết quả tích cực này phần lớn đến từ việc Trung Quốc mở cửa trở lại sau COVID-19 hồi đầu năm và chấp thuận cấp phép xuất khẩu chính ngạch thêm một loạt các loại rau quả như chanh leo, sầu riêng, chuối, khoai lang của Việt Nam sang thị trường nước này.

Ngoài Trung Quốc, giá trị xuất khẩu rau quả của Việt Nam sang một số thị trường trọng điểm khác cũng đạt những thành tích ấn tượng, cụ thể xuất khẩu sang EU tăng 22,2%, Hàn Quốc tăng 24,9% và Nhật Bản tăng 6,7%...

Liên tiếp bị cảnh báo và những hệ lụy rủi ro

Tuy có thành tích xuất khẩu ấn tượng nhưng ngành rau quả của Việt Nam cũng liên tục nhận được những cảnh báo về việc vi phạm các quy định về kiểm dịch, an toàn thực phẩm trong năm 2023 từ các thị trường xuất khẩu trọng điểm như Trung Quốc, EU, Nhật Bản...

Với Trung Quốc – thị trường nhập khẩu rau quả lớn nhất của Việt Nam, theo thống kê của Cục Bảo vệ thực vật, tính đến hết tháng 8/2023, Trung Quốc đã 6 lần gửi thông báo về việc phát

hiện các lô hàng chuối, xoài, mít, sầu riêng và thanh long nhập khẩu từ Việt Nam bị nhiễm đối tượng kiểm dịch thực vật, đồng thời xác định vi phạm đối với 439 mã số vùng trồng.

Việc liên tục vi phạm các quy định về kiểm dịch, an toàn thực phẩm từ phía Trung Quốc đẩy rau quả Việt Nam đứng trước nguy cơ bị gia tăng các yêu cầu, thủ tục nhập khẩu, thậm chí là bị đình chỉ/tạm ngừng xuất khẩu mặt hàng liên quan thay vì chỉ bị trả lại các lô hàng vi phạm. Trên thực tế, “mối nguy” này hoàn toàn có thể trở thành hiện thực trong bối cảnh Trung Quốc đang ngày càng nghiêm khắc và có nhiều hành động quyết liệt hơn trong việc kiểm soát hàng hóa nhập.

Là thị trường chiếm đến hơn 65% kim ngạch xuất khẩu rau quả của Việt Nam, mọi động thái “trừng

phạt” của Trung Quốc đều có thể khiến cho hoạt động xuất khẩu rau quả của Việt Nam rơi vào tình trạng đặc biệt khó khăn.

Về phía EU, trong năm 2023, thị trường này đã đưa ra tổng cộng 61 cảnh báo vi phạm đối với nông sản, thực phẩm từ Việt Nam, trong đó rau quả là nhóm hàng bị cảnh báo nhiều nhất với 18 trường hợp, tăng đáng kể so với số lượng 8 cảnh báo mà EU đưa ra vào năm 2022 (Hệ thống cảnh báo nhanh về thực phẩm và thức ăn chăn nuôi của EU (RASFF), 2023).

Đáng chú ý, hầu hết những cảnh báo mà EU đưa ra đối với rau quả xuất khẩu của Việt Nam đều liên quan đến vi phạm về mức dư lượng/tồn dư thuốc bảo vệ thực vật có trong sản phẩm (chiếm đến 77,8%).

Bảng - Tổng hợp các cảnh báo mà EU đưa ra đối với rau quả của Việt Nam

Tên sản phẩm	Mối nguy hại	Số lượng cảnh báo vi phạm	Hành động của EU đối với lô hàng vi phạm
Ớt tươi/đông lạnh	Dư lượng thuốc bảo vệ thực vật	5	Loại bỏ tại biên giới
Thanh long	Dư lượng thuốc bảo vệ thực vật	4	Loại bỏ tại biên giới
	Chất điều hòa sinh trưởng	2	Loại bỏ tại biên giới
Quả bòn bon	Dư lượng thuốc bảo vệ thực vật	1	Tiêu hủy
Mộc nhĩ	Khuẩn Bacillus cereus	1	Thu hồi khỏi thị trường
Măng cụt	Kim loại nặng Cadmium	1	Trả hàng
Sầu riêng	Dư lượng thuốc bảo vệ thực vật	3	Loại bỏ tại biên giới/ Tăng cường kiểm tra
Chôm chôm	Dư lượng thuốc bảo vệ thực vật	1	Tiêu hủy + Tăng cường điều tra

Nguồn: Trung tâm WTO và Hội nhập tổng hợp từ RASFF, 2023

Tổng hợp nói trên cho thấy tất cả các lô hàng rau quả nhập khẩu từ Việt Nam vi phạm các quy định về mức dư lượng thuốc bảo vệ thực vật, hàm lượng kim loại nặng hay nhiễm khuẩn... đều bị EU thu hồi khỏi thị trường, tái xuất hoặc tiêu hủy. Hệ quả của việc không tuân thủ các tiêu chuẩn ngày càng khắt khe về an toàn thực phẩm tại EU là rất nặng nề với các doanh nghiệp. Dự báo với xu hướng gia

tăng các tiêu chuẩn xanh của EU, ngành sản xuất, xuất khẩu rau quả Việt Nam thời gian tới cần phải tập trung nhiều hơn vào việc thực hành sản xuất xanh, bền vững để có thể tiếp tục xuất khẩu sang thị trường tiềm năng này.

Nhật Bản, một thị trường xuất khẩu rau quả lớn khác của Việt Nam, trong năm 2023 cũng có nhiều hành động dứt khoát nhằm xử lý các lô hàng vi

phạm từ Việt Nam. Gần đây nhất, vào tháng 10/2023, Nhật Bản đã tiêu hủy 2 lô sầu riêng và ớt của Việt Nam do phát hiện tồn dư hóa chất vượt quá tiêu chuẩn cho phép. Biện pháp xử lý này không chỉ gây thiệt hại về vật chất lên đến hàng trăm triệu đồng mà còn ảnh hưởng đáng kể đến uy tín và hình ảnh của rau quả xuất khẩu của Việt Nam tại thị trường khó tính này.

Không chỉ Trung Quốc, EU hay Nhật Bản, nhiều thị trường trên thế giới cũng đang có xu hướng đặt ra các quy định kiểm soát khắt khe hơn về kiểm dịch và vệ sinh an toàn thực phẩm đối với nông sản, thực phẩm nhập khẩu (trong đó có rau quả).

Do vậy, từ góc độ của doanh nghiệp, để có thể xuất khẩu bền vững, doanh nghiệp sản xuất, xuất khẩu rau quả Việt Nam cần đặc biệt chú trọng một số công việc nhất định.

Thứ nhất là doanh nghiệp cần thường xuyên cập nhật các yêu cầu, quy định đối với rau quả tại các thị trường xuất khẩu, đặc biệt là các quy định về mức dư lượng thuốc trừ sâu, hàm lượng các kim loại nặng, vi khuẩn..., đảm bảo tuân thủ đầy đủ các tiêu chuẩn bắt buộc để có thể xuất khẩu rau quả sang thị trường các nước này.

Thứ hai, doanh nghiệp xuất khẩu cần chủ động kiểm soát chất lượng sản phẩm theo chuỗi từ nuôi trồng, thu hoạch, bảo quản, chế biến, đóng gói, vận chuyển... sản phẩm nhằm đảm bảo rau quả không "vô tình" bị nhiễm dịch hại, tăng lượng tồn dư các chất, vi khuẩn... trong bất kỳ khâu nào của chuỗi sản xuất.

Thứ ba, cần tăng cường đầu tư, ứng dụng khoa học công nghệ vào sản xuất, đảm bảo kiểm soát hiệu quả và đáp ứng đầy đủ các yêu cầu về an toàn thực phẩm và kiểm dịch thực vật tại nước xuất khẩu.

Từ góc độ quản lý, Bộ Nông nghiệp và Phát triển nông thôn và các cơ quan liên quan có lẽ cần tăng cường theo dõi, kiểm soát tất cả các cơ sở vùng trồng, cơ sở đóng gói một cách chặt chẽ hơn... để chủ động xử lý kịp thời các lô hàng vi phạm trước khi xuất khẩu, qua đó làm giảm rủi ro chung cho cả ngành. Ngoài ra, để hỗ trợ doanh nghiệp nắm bắt đầy đủ các quy định, yêu cầu nhập khẩu bắt buộc đối với rau quả, các cơ quan nhà nước, các hiệp hội liên quan cũng cần nỗ lực hơn nữa trong công tác tìm hiểu, phổ biến, hướng dẫn doanh nghiệp về các quy định cập nhật/mới đối với rau quả tại các thị trường xuất khẩu.